

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Första Kammaren. N:o 11.

Lördagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Restadius* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående anslag till jordbruksdepartementet m. m.;
- 2:o) angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Ålberga n:o 1 i Södermanlands län hörande utega, benämnd Fjellen;
- 3:o) angående understöd åt arbetaren vid myntverket A. Andersson;
- 4:o) angående försäljning af fyra till kronoparken Uttersberg i Vestmanlands län hörande jordområden;
- 5:o) angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Storsunds jernvägsstation beläget område af kronoparken Storträskliden i Norrbottens län; och
- 6:o) angående försäljning af en till förra militiebostället $\frac{1}{4}$ mantal Upsala n:o 1 i Kalmar län hörande lägenhet.

Justerades protokollet för den 10 i denna månad.

Upplästes två till kammaren inkomna läkareintyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr konsul *N. Persson* till följd af sjukdom (influensa) varit och fortfarande några dagar kommer att vara förhindrad deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed.
Stockholm den 16 februari 1900.

Ernst Lidin,
legit. läkare.

Grosshandlare *Ekdahl* i följd af magsjukdom förhindrad närvara vid dagens plenum.

Bark,
lasarettsläkare.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af portosatsen för visst slag af inrikes bref;

n:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af § 47 bränvinsförsäljningsförelörden; och

n:o 5, i anledning af väckt motion angående ändring af tullsatsen för broderade arbeten; äfvensom

bankoutskottets memorial:

n:o 3, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förtaltning; och

n:o 4, angående inköp af tomter för riksbankens blifvande kontor i Venersborg, Nyköping och Vesterås.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 14 och 16 innevarande februari bordlagda betänkande n:o 2, angående vissa delar af tullbevillningen.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr af Burén: För att motverka den stora och onödiga importen af spelkort anser jag, att utskottet hade bort tillstyrka den i ämnet väckta motionen. Att denna import är stor och i stigande framgår af utskottets betänkande, der utskottet säger, att importen af kort gått upp från 1893 165 lekar till 1898 24,241 lekar; och jag skall komplettera utskottets betänkande med uppgift för år 1899. Då uppgick denna import till icke mindre än 80,620 lekar. Jag har erhållit denna uppgift af bevillningsutskottets kansli, som i sin ordning erhållit den af generaltullstyrelsens statistiker Miltopæus.

Vidare tror jag, att denna import är alldeles onödig, derför att, såsom herrarne hafva sig bekant, vi hafva tvenne fabriker här i Sverige, som fullt ut kunna tillgodose det behof, som finnes af denna artikel. Då man vill åsätta en ny tullsats eller höja en förut befintlig, ser man efter, om någon annan näring deraf kan blifva lidande. I afseende på denna artikel synes mig icke någon anledning förefinnas till farhåga i nämnda hänseende, och icke kan man väl anse, att det för dem, som hafva ett nöje af att öfva denna sport, kan vara någon fara, om tullen höjdes med 10 öre.

Man har äfven sagt, att denna tullförhöjning vore af alldeles ingen betydelse. Ja, detta påstående är ju relativt, ty för den ene kan det hafva stor betydelse och för den andre liten eller ingen betydelse. Man kan t. ex. säga om en person, som eger 50,000 kronor, att han är rik, då deremot en annan icke anses rik, förrän han eger en million. Det är alltså relativt.

Ifrågasatt höjning af tullsatsen för spelkort.

Vidare säger utskottet, att en förhöjning af tullsatsen från 10 öre till 20 öre skulle kunna fresta till begående af förnollningar. För min del tror jag icke, att en förhöjning af denna tullsats med 10 öre skulle locka till förnollning.

Ifrågasatt höjning af tullsatsen för spelkort.
(Forts.)

Då alltså förhållandet är sådant, att importen alltjemt är i stigande och dessutom onödig, samt en förhöjning i tullsatsen icke skadar någon annan näring och icke är af någon betydelse för konsumenterna, anser jag alla skäl tala för bifall till den i ämnet väckta motionen. Jag tror för öfrigt, att bevillningsutskottet icke håller så strängt på sitt förslag, och därför anhåller jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Cavalli: Jag nödgas bestrida den uppfattning, som den siste ärade talaren uttalade, då han sade, att bevillningsutskottet icke så mycket höll på sitt förslag. Jo, bevillningsutskottet håller på alla de förslag, som det framlägger.

Beträffande sjelfva saken har den ärade talaren här i sitt anförande likaväl som i sin reservation gått ut från den förutsättningen, att om tullen på spelkort höjdes, skulle deraf följa att den nu pågående utländska importen skulle upphöra eller afsevärdt minskas. Ja, vore det så, skulle jag icke hafva så mycket emot den ifrågasatta tullförhöjningen, men det må betviflas. En person från en af de svenska kortfabrikerna har nemligen haft företräde inför bevillningsutskottet och, ehuru han önskade den ifrågasatta tullförhöjningen, upplyste han, att anledningen hvarför utländska spelkort i sådan mängd infördes var den, att de utländska spelkorten, hufvudsakligen tyska, vore vida bättre än de svenska. Dertill kommer, att de tyska spelkorten, som importeras, äro icke allenast bättre, de äro äfven dyrare, jag tror således, att den ifrågasatta tullförhöjningen icke skulle medföra afsevärd minskning i importen.

Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Dahlberg: Det är icke ofta som jag kan hafva det nöjet att instämma med herr af Burén, men då jag denna gång gör det, så må det göras till protokollet. Jag ber således att på detta sätt få instämma med herr af Burén.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 3—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om straffregister, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfordringsmål.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 16 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af justitieombudsmannens framställning om åtgärder för åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfordringsmål.

Herr Trygger: Det är ju allmänt bekant, att genom nya utsökningslagens införande åtskilliga praktiska olägenheter uppstodo särskildt beträffande skuldfordringsmål. Derigenom afklippes möjligheten för en borgenär, som hade fordran utan skriftligt fordringsbevis, att hastigt komma till sin rätt. Justitieombudsmannen vill nu, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t begära att få denna brist undanröjd, och i detta yrkande har lagutskottet instämt. I denna punkt är jag fullkomligt ense med justitieombudsmannen och lagutskottet, men frågan är, på hvad sätt denna brist skall botas. Det hade synt mig ligga närmast till hands att tänka sig detta botande ske på det sätt, att man i viss mån återvände till den äldre ståndpunkten — att man beviljade exekutivt handräckningsförfarande, så beskaffadt att, när en gäldenär uteblefve med svar, sedan borgenärs lagsökning eller handräckningsbegäran delgifvits honom, öfverexekutor skulle ega förordna om verkställighet med rätt för gäldenären att sedermera i vanlig ordning tvista vid domstol. Denna enkla utväg har emellertid lagutskottet försmått och i stället gifvit frågan stora dimensioner, ehuru den i själfva verket är en bagatellfråga. Utskottet har föreslagit, att Riksdagen skulle begära ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i det syfte, att beträffande skuldfordringsmål det så kallade kontumacialförfarandet mot svaranden skulle blifva mera effektivt än det för närvarande är. För närvarande är förfarandet mot uteblifven svarande såsom bekant det, att den omständigheten, att han uteblifvit, icke inverkar på frågan om bevisningen får anses fullgjord, utan domstolen har att utreda målet och döma efter som sanning deri kan utletas. Nu vill lagutskottet beträffande skuldfordringsmål öfvergifva denna princip, och i stället är utskottets mening — om den öfver hufvud skall medföra något praktiskt resultat — den, att den omständigheten, att svaranden uteblifvit, skall i regeln af domstolen tagas för god såsom bevis för fordringsanspråkets berättigande. Härigenom för man in i den allmänna civilprocessen en ny princip vid kontumacialförfarandet. Det finnes dock icke något som helst skäl att antaga denna princip vid skuldfordringsmål, om man icke är beredd att godkänna den äfven i andra mål. Vid skuldfordringsmål är visserligen det praktiska behofvet af en förändring större, men detta behof kan tillfredsställas på annat sätt. Det kan tillfredsställas utan att bryta sönder hela den

nuvarande civilprocessen, något som skulle blifva följden, i fall lagutskottets hemställan skulle vinna bifall.

Lagutskottets hemställan är emellertid äfven oklar. Man vet nemligen icke, huru man skall tänka sig det föreslagna kontumacialförfarandet. Stundom ser det ut, som om enligt utskottets åsigt uteblifvandet skulle innebära ett erkännande af kärandens anspråk; stundom framgår det åter af utskottets motivering, att uteblifvandet skulle innebära ett erkännande af grunden för detta anspråk. Detta är principiellt väsentligt skilda saker. Om man tager den ena eller andra ståndpunkten, blir detta utaf väsentlig betydelse för processen i allmänhet. Om man derjemte skulle tänka sig, att man önskade ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i vidare omfattning än lagutskottet tänkt sig, blir den nya principen af rent genomgripande betydelse. Genomför man den konsekvent, kommer man dermed in på andra frågor, som äro af grundväsentlig betydelse för processens gestaltning, t. ex. frågan om vilkoren för bevisskyldighetens inträdande öfver hufvud i civila mål o. s. v. Med ett ord sagdt, den fråga som här är före, sådan den af lagutskottet önskas reglerad, innebär åtminstone möjlighet till en total omstöpning af den svenska civilprocessen.

Är det riktigt, hvad jag nu haft äran säga, måste jag påstå, att det vore betänkligt, om Riksdagen skulle bifalla en hemställan, så formulerad som den förevarande, då lagutskottet deri alldeles uttryckligen fäst uppmärksamheten vid 12 kap. 3 § rättegångsbalken och derigenom kommit in på en kardinalfråga i den svenska civilprocessen, hvars lösning i ena eller andra riktningen drager konsekvenser med sig åt alla möjliga håll. Jag vill emellertid icke göra något yrkande, viss att Kongl. Maj:t, när frågan kommer under pröfning, i fall Riksdagen möjligen antager den föreslagna skrivelsen, trots det att lagutskottet uttalat sig på sätt här skett, skall behjerta å ena sidan hvilken stor fråga här är före, i fall den skall lösas genom en förändring i rättegångsbalken, och å andra sidan hvilken fråga med små dimensioner som föreligger, i fall man vill lösa den medelst ett tillägg till utskökningslagen. Det praktiska behovet tillfredställes ej bättre genom en ändring i förra än i senare riktningen.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Hasselrot: Derest den framställning, som den siste ärade talaren gjorde, var riktig, erkänner jag villigt, att lagutskottets förslag är egnadt att väcka åtskilliga betänkligheter, men, så vidt jag förstår, var så icke förhållandet.

Först och främst läste han icke upp lagutskottets kläm rätt. Han sade, att meningen vore att göra stadgandet i 12 kap. 3 § rättegångsbalken mera *effektivt*, men lagutskottet säger, att det vill göra tillämpningen af kontumacialförfarandet mera *allmän*, och det är en väsentlig skilnad. Den ärade talaren förmenade, att genom en sådan bestämmelse skulle i lagstiftningen införas en alldeles ny princip och öfvergifvas en princip, som nu är gällande. Jag tillåter mig på det bestämdaste bestrida denna uppfattning. Före utskökningslagens tillkomst tillämpades såväl af Konungens befallningshafvande som vid underdomstolarne

Om åstadkommande af en förbättrad lagstiftning i vissa skuldfordringsmål.
(Forts.)

Om åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfordringsmål.
(Forts.)

sådan praxis, som lagutskottet här ifrågasatt. Då man i skuldfordringsmål stämde till häradsrätt utan att bifoga skriftligt fordringsbevis, och svaranden uteblef, dömde domstolen, när omständigheterna i öfrigt dertill gäfvö skälig anledning, i regeln kontumaciter och tilldömde kåranden hans fordran. Detta var synnerligen lyckligt och praktiskt, därför att kåranden fick sin fordran fort pröfvad och svaranden undgick de utgifter, som blifva en följd af uppskof. Detta förfaringssätt bröts vid en stor del underdomstolar, då utsökningslagen kom till och uttryckligen förbjöd, att ett sådant förfarande fick ega rum hos Konungens befallningshafvande, men ett icke ringa antal underdomstolar i landet fortsätta ännu i dag samma tillämpning af 12 kap. 3 § rättegångsbalken som förut. Nu är den enkla meningen den, enligt justitieombudsmannens och lagutskottets åsigt, att detta förfaringssätt, som tillämpas på flera ställen i landet till stor nytta, skall blifva mera allmänt genom att man tydligt säger i 12 kap. 3 § hvad dermed afses. Det heter der: "Nu kommer kåranden till första ting eller i staden å föresatt dag till den rätt, dit saken instämd är, men svaranden ej, och låter ej laga förfall framte; visar kåranden, att svaranden stämning i laga tid fått, döme då rätten i saken *efter ty som sanning deri utletas kan*" etc. Denna allmänna bestämmelse tolkas olika vid olika domstolar. En del domstolar — de jag nyss talade om — tillämpa på det gamla viset och anse, att derest t. ex. på stämningen finnes afskrift af räkningen och denna är detaljerad, så att svaranden fått reda på de olika posterna, och han sedermera underlåter att infinna sig och man icke har någon anledning att antaga, att han bestrider krafvet, ligger deri ett så starkt indicium för erkännande af krafvet, att man kan döma svaranden — alltid med honom öppen lemnad rätt att vädja eller söka återvinning. Jag har sjelf afkunnat omkring tre å fyra tusen sådana domar, och i intet af dessa fall har återvinning sökts. Detta är ett ganska starkt bevis på förfarandets lämplighet och rigtighet.

Som jag nyss nämnde, är det icke någon ny princip, icke någon ändring i rättegångsbalkens gamla bestämmelse, utan en allmän återgång i praxis till hvad som förr städse brukades och för närvarande på många ställen fortfarande brukas, och då den förste ärade talaren erkände, att det vore en vinst att få en sådan praxis, ehuru han ansåg, att det skulle ske genom ändring af utsökningslagen, lärer väl Kongl. Maj:t, om han icke finner det af utskottet föreslagna förfaringssättet lämpligt, föreslå erforderlig ändring i utsökningslagen. För min del anser jag, att ett förtydligande af rättegångsbalken är det enklaste och naturligaste.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Afzelius: I mycket är jag ense med herr Trygger, i mycket tänker jag olika med lagutskottet. Men då jag anser det af justitieombudsmannen framställda förslaget, om hvars bifallande lagutskottet här hemställt, gå i rätt rigtning, skall jag icke onödigtvis dividera med lagutskottet om detaljer. Här förekommer emellertid ett uttalande i lagutskottets betänkande, som jag icke kan lemna utan anmärkning. Af herr Tryggers anförande hafva säkerligen herrarne fått den upp-

fattning, hvilken också är min, att denna fråga om rätta sättet att behandla uteblifven svarandepart i civilprocessen är en central fråga, en af de viktigaste principfrågor, som der förekomma, och af en stor portée. För min del tror jag därför icke, att det uttalande, som lagutskottet har på sidan 11, är riktigt. Det heter der: "Slutligen anser sig utskottet böra uttala den uppfattning, att den reform, justitieombudsmannen föreslagit och utskottet här ofvan förordat, ej står i något närmare samband med de öfriga spörsmål rörande rättegångsväsendets ombildning, som tid efter annan framträdt och allt fortfarande kunna anses stå på dagordningen. Den nu ifrågavarande lagändringen kan enligt utskottets åsigt genomföras utan rubbning af de grundprinciper, hvarpå vår nuvarande rättegångsordning hvilat, och bör alltså kunna vidtagas utan afvaktan på den mer eller mindre aflägsna tid då de mera vidtomfattande förslagen om ändringar i rättegångsordningen kunna vinna sin lösning." Såsom jag redan sagt, hyser jag den meningen, att detta *icke* går för sig, att man icke kan med ett litet penndrag göra denna förändring, utan att frågan sammanhänger med grunderna för en stor afdelning af den civila processrätten. Denna min uppfattning kan ju vara oriktig, lagutskottets kan vara riktig, jag erkänner det; saken är af så vidsträckt omfattning, att jag icke ens vill göra något försök att för herrarne förklara, hvarför jag anser den ena uppfattningen vara rättare än den andra. Jag begär ju icke, att min mening skall sättas i stället för utskottets; jag önskar blott, att icke heller denna mening skall få stå uttalad i Riksdagens skrifvelse, utan saken lemnas beroende af Kongl. Maj:ts pröfning. Det är ju komplett onödigt att göra något uttalande alls i detta afseende. Är det så, att en dylik förändring kan gå för sig utan sammanhang med annat, så kommer den naturligtvis att ske så. Men det är obehörigt att söka gifva Kongl. Maj:t en instruktion, hvaraf möjligen blefve följden, att vi få en partiell lag, som passar dåligt i processsystemet, och som är egnad att ännu mer än förut inveckla saken. Principen har redan förut förvanskats genom en partiell lag, lagen den 6 oktober 1882, angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.

Hvad jag vill häfda är således, att man icke onödigtvis bör gifva Kongl. Maj:t anledning att taga ut en central punkt i lagen och göra denna till föremål för en partiell, fristående lagstiftning. Ett uttalande sådant som detta är onödigt och är obehörigt.

Derför och med åberopande af den uppfattning, jag för några dagar sedan hade tillfälle att framlägga för kammaren, hemställer jag, att den del af lagutskottets motivering, som jag nyss uppläste, börjande med: "Slutligen anser sig" och slutande med: "vinna sin lösning" måtte utgå.

Herr Hasselrot: Liksom den siste ärade talaren har jag den uppfattning, att det förfaringsätt Riksdagen allt mer och mer vidtagit att i olikartade lagstiftningsfrågor skriva till Kongl. Maj:t med begäran om ändringar här och der icke är lyckligt och väsentligen förrycker lagstiftningsarbetet. Men om också ett lagstiftningsarbete,

Om åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldforordningsmål.
(Forts)

Om åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfördringsmål.
(Forts.)

som omfattade större delar af vår rätt och sålunda med mer konsekvens kunde genomföras, är att föredraga, lär det icke kunna undvikas att partiella förändringar göras, och i motsats till den siste talaren vågar jag påstå, att detta är just en sådan obetydlig partiell förändring, som utan rubbning af bestående förhållanden i rättegångsbalken kan i och för sig genomföras. Såsom jag tillät mig påpeka i mitt sista anförande, är det här icke fråga om att på ett väsentligt sätt ändra 12 kap. 3 § rättegångsbalken; det gäller endast, att denna paragraf, som kvarstår från 1734 års lag, skall tillämpas på samma sätt som före utsökningslagens tillkomst. Det är således blott fråga om ett återinförande i lagens tillämpning af något, som förut varit allmänt gällande i hela vårt land. Kan man säga, att detta rubbar grunderna för 1734 års lag? Jag tror det knappast. Om detta är riktigt, föreställer jag mig äfven, att hvad utskottet sagt i saken är riktigt; kan denna förändring ske, så bör den genomföras utan afvaktan på den kanske långt aflägsna tidpunkt, då hela rättegångsbalken kan komma att blifva omarbetad. Om icke denna passus redan stode der, erkänner jag emellertid, att den gerna kunde vara borta. Men ett strykande deraf nu skulle skäligen af regeringen kunna tolkas så, att ändringen vill man visserligen hafva, men icke förr, än frågan om rättegångsbalkens omarbetning i dess helhet kommer före. Sådant vore ej lyckligt, ty ett snart genomförande af denna partiella reform anser jag vara till stor båtnad för alla parter.

För öfrigt får jag säga, att jag trodde den ärade talaren skulle mycket tilltalas af denna passus. Förhållandet är, att, i fall detta står i Riksdagens skrifvelse, regeringen anmodas att i detta särskilda fall snarast möjligt vidtaga den förändring, hvarom Riksdagen skrifvit. Det säges då uttryckligen, att detta är en singulier fråga, som kan lösas oberoende af andra; och då ingår man ju åtminstone indirekt på den uppfattningen, att man i regel icke bör göra små reformer, utan vänta med partiella förändringar till dess en omarbetning kan ske af lagen i dess helhet. Endast i ett visst fall, såsom i detta, anser man sig kunna frångå denna regel. Mig synes, att utskottet här visat uppmärksamhet mot den uppfattning, som denne talare förut uttalat, genom införandet af denna passus, och att sålunda häruti ligger ett ytterligare skäl, hvarför den klandrade motiveringen bör bibehållas.

För min del tillåter jag mig således att bestrida borttagandet ur utskottets motivering af den passus, hvarom sådant yrkande framställts.

Herr Afzelius: Lagutskottets ordförande ville häfda, att detta är en alldeles fristående lagförändring, att fråga blott vore om en återgång till 1734 års lag, sådan den uppfattades före utsökningslagens införande. Godt och väl! Jag har sjelf i skrift kämpat för en sådan uppfattning af 1734 års lag, men praxis hade redan långt före utsökningslagens tillkomst gått i annan riktning. Utsökningslagen sköt en ytterligare bresch i den gamla uppfattningen, och slutligen kom 1882 års förordning, som principiellt blef ödeläggande därför. Hvad var då — för att nu något gå in på denna fråga — den ur-

sprungliga meningen i 12 kapitlet af 1734 års lag? Meningen var helt enkelt — såsom jag tolkar lagen — att den, som icke vill försvara sig sjelf, den behöfver heller icke någon annan åtaga sig att försvara. Svaranden kallas till rätta; har han något att anmärka vid hvad motparten anfört i stämningen och vill han göra det, så må han göra det; dertill lemnas honom tillfälle. Vill han åter icke göra det, bestrider han icke motpartens honom delgifna sakpåståenden, så skall icke domaren sätta sig ned och säga: jag måste bestrida för hans räkning, jag måste hafva bevis. Hvad som är obestriddt behöfver icke bevisas. Detta var efter min uppfattning 1734 års lags grundsats, men så kom 1882 års förordning, som hvilar på antagandet, att svaranden måste tvingas till inställelse i kärandens intresse, hvilket med 1734 års lags ståndpunkt naturligtvis var alldeles obehöfligt. Dermed har fullständigt brutits med 1734 års uppfattning, hvilken derfor icke så lätt kan återställas.

För öfrigt tillåter jag mig att emot lagutskottets mening, att detta är en alldeles fristående lagändring, åberopa hvad lagutskottet sjelft anför på sid. 9 uti utlåtandet: "Angifna bristfälligheter uti lagskipningen bero, såsom justitieombudsmannen påpekat, derpå, att domstolarne i allmänhet ej tillmäta någon betydelse ur bevisningssynpunkt åt svarandens underlåtenhet att inställa sig och genmäla krafvet. Häraf blir nemligen en följd", o. s. v. Således; bristfälligheten beror på en oriktig uppfattning af bevisningssynpunkten, det är der som rättelse skall ske. Nu är det bekant, att en af de delar af rättegångsbalken, som verkligen varit föremål för lagförslag vid Riksdagen, är just bevisförfarandet, bevispröfningen. Jag frågar: är det då icke efter lagutskottets uppfattning fullkomligt klart, om nu *detta* är förklaringen på saken, — hvilket jag för min del visserligen icke tror — att denna fråga har ett mycket nära sammanhang med öfriga punkter, som i fråga om bevisningen äro under debatt? Lagutskottets ordförande syntes medgifva, att denna passus gerna kunnat vara borta, men ville ej vara med om att stryka den, då den nu en gång stode der. För min del önskar jag endast, att kammaren *icke* skall uttala någon bestämd mening i den ena eller andra rigtningen, utan låta regeringen, som bör bäst kunna bedöma saken, bestämma härom. Enligt min uppfattning kan det nu icke afgöras, om det kan blifva en fristående lag, eller om frågan måste tagas mera generelt; förrän man formulerat ett förslag till den lagförändring, som här förordas, är härom för tidigt att döma. Herr Hasselrot ville icke stryka denna passus, för att icke regeringen måtte frestas att tolka detta så, att vi icke skulle vilja hafva frågan särskildt behandlad. Herr Hasselrot är sålunda rädd, att regeringen skulle tolka oriktigt hvad som *icke* står i motiveringen; jag deremot är rädd, att den skulle tolka orätt hvad som der komme att stå; jag frågar: vilkendera uppfattningen är naturligare?

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att i afseende på förevarande utlåtande, förutom beträffande

Om åstad-
kommande af
en förbättrad
lagskipning i
vissa skuld-
fördringsmål.
(Forts.)

Om åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfordringsmål.
(Forts.)

motiveringen, hvartill han ville återkomma efteråt, ej gjorts annat yrkande, än att hvad utskottet hemställt skulle bifallas.

Vid sedermera framställd proposition bifölls utskottets föreliggande hemställan.

Beträffande härefter motiveringen anförde herr talmannen, att i afseende derå yrkats dels godkännande af utskottets yttrande, dels ock, af herr *Afzelius*, att det stycke, som började med orden "Slutligen anser" och slutade med orden "vinna sin lösning", skulle utgå.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af utskottets yttrande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner motiveringen i lagutskottets utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det af herr *Afzelius* i afseende å motiveringen framställda yrkande.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45;

Nej—54.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af kongl. förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo, biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Angående ändring i lagen om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman.

Herr *Trygger*: Det förefaller mig egendomligt att vid denna riksdag möta ett förslag, en kongl. proposition, som föreslår ändring

af en lag, som antogs nästlidna år och publicerades den 10 juli 1899. När denna lag var före i kammaren, och den paragraf, hvars ändring nu föreslås, här behandlades, tillät jag mig göra anmärkning mot lagutskottets förändring i den då framlagda kongl. propositionen. Jag förklarade nemligen, att jag ansåg det kongl. förslaget, både hvad klarhet och enkelhet beträffade, stå betydligt öfver lagutskottets och reservanternas förslag.

*Angående
ändring i
lagen om er-
sättning af
allmänna me-
del i vissa fall
för skada, som
förorsakats af
embets- eller
tjenstemän.
(Forts.)*

Hvad lagutskottet i denna del föreslagit blef emellertid lag, och nu har man redan efter några månader insett behovet af att komma fram med ett ändringsförslag. För min del hade jag väntat, att Kongl. Maj:t skulle hafva upptagit sitt första, vid 1899 års riksdag framlagda förslag. Der stadgades, med afseende på domstols behörighet, "att talan skulle anhängiggöras vid allmän underrätt i den ort, der tillgreppet och förskingringen egt rum". Det var en enkel bestämmelse och en bestämmelse, som omfattade alla möjliga fall. — Ett dylikt förslag har emellertid icke framlagts, utan Kongl. Maj:t har i sitt förslag närmare detaljerat saken och föreslagit en bestämmelse så lydande: "rätt domstol för sådan talans upptagande är den underrätt, som om tillgreppet och förskingringen ransakat; har frågan om ansvar för tillgreppet och förskingringen omedelbarligen upptagits af öfverrätt eller har ej ransakning om brottet hållits, tillhöra målet den underrätt, der embets- eller tjenstemannen vid tiden för brottet skolat svara i tvistemål angående gäld i allmänhet." Lagutskottet har gjort en, som det anser, förbättring i detta senare kongl. förslag, nemligen att målet skall i sistnämnda fall tillhöra "den underrätt, inom hvars domvärjo embets- eller tjenstemannen vid tiden för ansökningens ingifvande till Konungens befallningshafvande är eller senast varit mantalsskrifven". Det kungliga förslag, som framlagts i år, är, såvidt jag förstår, icke något förträffligt förslag, och det är långt underlägset det, som framlades vid förra riksdagen, men det kan ändå passera. Lagutskottets förändring åter, är, enligt min tanke, sådan, att den icke får passera.

Jag fäster mig härvid icke vid det språkfel, som ligger deri, att då man talar om något, som skedde vid en tidigare tidpunkt, man använder præsens i stället för imperfektum eller perfektum. Det står: "är mantalsskrifven", men det hade bort heta "var (varit) mantalsskrifven".

Hvad jag mera fäster mig vid är, att man afvikit från det verkliga undantagslösa i vår svenska process, att, då man vill ange det s. k. forum personæ, detta forum beskrives så, att det är det forum, der svaranden svarar angående gäld i allmänhet. I lagutskottets förslag har man öfversatt detta med "domstol i den ort, der svaranden är mantalsskrifven". Det är visserligen mycket lämpligt att klargöra, att detta allmänna forum i regel är domstolen i mantalsskrifningsorten. Men det bryter den harmoni, som måste finnas inom lagstiftningen, om man, när man vill uttala en tanke, öfvergifver ett uttryck, som i allmänhet användes, för att för samma tanke begagna ett nytt uttryck på ett enstaka ställe.

Det finnes ingen domare, som tvekar, hvilken domstol det är,

*Angående
ändring i
lagen om er-
sättning af
allmänna me-
del i vissa fall
för skada, som
förorsakats af
embets- eller
tjensteman.
(Forts.)*

inför hvilken svaranden skall svara angående gäld i allmänhet. Der skall man ju göra ansökning om hans försättande i konkurs o. s. v. Denna forumsfråga är en sådan, som prövas ständigt och jemt, och därför har utbildat sig en viss praxis beträffande hvilken domstol är behörig. Man behöfver alls icke på ett enstaka ställe detta förklarande uttryck: "domstol i den ort, der han är mantalsskrifven", för att nu icke tala om, att äfven denna förklaring icke är fullt uttömmande.

För min del vill jag, då det icke finnes någon utsigt att få igenom ett bifall till Kongl. Maj:ts vid förra riksdagen framlagda förslag till lydelse af förevarande § i denna del, yrka bifall till den nu föreliggande kongl. propositionen.

Herr Hasselrot: Då herrarne möjligen af betänkanDET sett, att jag reserverat mig i samma syfte som den siste ärade talaren, skulle det ligga nära till hands antaga, att jag skulle instämma i hans yrkande. Jag skall dock icke göra det, utan tillåter mig yrka bifall till lagutskottets förslag. Förhållandet är nemligen, att Andra Kam-maren redan antagit utskottets förslag, och jag tror icke, att så väsentliga anmärkningar emot detsamma kunna göras, att man bör riskera, att lagförslaget faller, då jag antager, att en sammanjemkning är omöjlig. Jag tillåter mig angifva några skäl för en sådan uppfattning.

Den siste talaren yttrade, att han helst skulle sett, att det förslag, som Kongl. Maj:t i fjol framlade, blifvit äfven i år framlagdt, emedan det var enklare och naturligare än det, som i år framlagts. Jag tillåter mig fortfarande bestrida detta. Det stod i Kongl. Maj:ts förslag i fjol, att rättegång skulle anhängiggöras, der tillgreppet och förskingringen egt rum. Såvidt jag förstår, har lagutskottet rätt derutinnan, att det för den enskilde parten mången gång är synnerligen svårt att säga, hvar tjenstemannen begått tillgreppet och förskingringen. Sådant kan hafva skett under en lång tid, och under tiden kan han hafva bott på flera ställen. Jag behöfver icke fästa uppmärksamheten på, huru mycket enklare det är att säga, att man skall anhängiggöra rättegång, der ransakning egt rum, och huru mycket lättare är icke detta för den enskilde parten. Det var också från denna synpunkt, som Riksdagen föredrog den senare formuleringen.

Likasom den förra talaren erkänner jag, att lagutskottets formulering är språkligt oriktig. Jag hade sjelf tänkt anmärka detta såsom ett skäl för afslag. Det hade enligt min mening bort stå "var", men jag har hört det klandrade uttrycket försvaras äfven i språkligt hän-seende, och jag tror, att det kanske icke är så alldeles oriktigt.

Om herrarne behagade fästa sig vid hvad denna sak i sig sjelf innebär, så är det fråga om att bestämma forum eller den domstol, som skall pröfva enskild persons talan emot Kongl. Maj:t om ersättning för skada, som den enskilde lidit genom brott af sådan embets- och tjensteman, som omtalas i utsökningslagen. I de flesta fall får den enskilde direkt af Kongl. Maj:t ersättning. I ytterst ringa antal fall kommer Kongl. Maj:t att hänvisa till rättegång. I de flesta af

dessa relativt få fall har åter ransakning redan egt rum, och då vet den enskilde parten, hvart han skall stämma. Så vidt jag förstår, kan det endast sällan inträffa, att Kongl. Maj:t icke medgifver ersättning, utan hänvisar till domstol. Det blir således endast i ett fåtal fall, som den sista punkten skall tillämpas, och jag vågar påstå, att det uttryck, som lagutskottet haft, är bättre än det, som herr Trygger förordade. Han sade sig vilja hafva det gamla uttrycket kvar, att man skall stämma till den domstol, der part svarar i tvistemål angående gäld i allmänhet, och att det icke finnes någon domare, som tvekar om hvilken domstol det är. Men, mina herrar, det är icke för domarena som lagen är till, utan för de enskilda parterna, för allmänheten, och jag är icke säker på, att alla hafva klart för sig, hvar en person skall svara i tvistemål angående gäld i allmänhet, men deremot hafva alla klart för sig, hvar denna är eller senast varit mantalsskrifven. Jag tror, att i sådant hänseende är denna formulering bättre.

*Angående
ändring i
lagen om er-
sättning af
allmänna me-
del i vissa fall
för skada, som
förorsakats af
embets- eller
tjensteman.
(Forts.)*

Det är ju egendomligt, att jag nu talar för ett förslag, hvarmed jag icke är tillfredsstäld och emot hvilket jag reserverat mig. Men det är nödvändigt att fylla den lucka, som Riksdagen i fjol lemnade, hvilken lucka kan fyllas genom hvad lagutskottet här föreslagit, och då någon annan utväg dertill nu icke är möjlig, tillåter jag mig att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 16 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af kongl. förordningen angående arfsrätt för oäkta barn den 14 april 1866.

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.*

Herr Sjöholm: Det talades för några dagar sedan i denna kammare om betydelsen af enhet och sammanhang i vår lagstiftning, att en allmän grundåskådning börj vara genomgående i vår lag, och en gifven princip göra sig gällande i de olika lagbalkarne. Det påpekades, att 1734 års lag var så uppställd och att detta varit jemförelsevis lätt då med den tidens enkla förhållanden, men att i samma mån som samhällets utveckling fortgått och de menliga förhållandena alltmera invecklats, i samma mån blefve det svårt att fullfölja och tillämpa en gifven princip. Är nu detta sant, då finnes en gifven princip uttalad i vår giftermålsbalk och äfven en princip uttalad i vår ärfdebalk, och det måste finnas ett sammanhang mellan dessa båda lagbalkar.

Hvarje lagändring således, som går ut på att rubba ett sådant

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.*

(Forts.)

sammanhang, förutsatt att det är riktigt, måste då tillbakavisas, för att man icke skall råka i motsägelser och få en lag, som är ett lappverk utan harmoni.

Då jag läste det föreliggande betänkandet och särskildt motionärens motivering, föreföll det mig, som här förelåg fråga om att rubba en *godkänd* princip. Det kan nemligen icke bestridas, att en sedlighets-synpunkt gör sig gällande i hela vår svenska lag och särskildt i giftermålsbalken och ärfdabalken. Hvad är det då för en synpunkt, som uttalar sig i motionen? Det angifver författaren med en naiv öppenhjertighet, då han på sid. 5 i betänkandet säger: "härvid måste jag öppet erkänna, att jag är så långt ifrån att anse det vara ett ondt, att jag tvärtom anser det vara ett positivt godt, om skillnaden mellan äkta och oäkta börd småningom skulle kunna utplånas." Hvad säga herrarne om dylikt? Utskottet har icke ett enda ord till bemötande af detta, utan utskottet instämmer i denna motionärens uttalade åsigt. Det är de citerade orden, som uppkallat mig, för att icke ett sådant yttrande i en offentlig riksdagshandling må oanmärkt förbigås.

Men motionären talar ju i barmhertighetens namn, han ömmar ju för de oskyldigt lidande, ty han fortsätter: "Efter min uppfattning borde det nemligen vara en af de högsta uppgifter för samhället att i möjligaste måtto söka förekomma och häfva allt oskyldigt lidande. Och ingen kan väl påstå, att den oäkta föddes ställning af förskjuten och tillbakasatt ej är ett oskyldigt lidande." Ja, det kunna vi ju vara med om, att såvidt man kan, skall man söka förekomma och häfva allt oskyldigt lidande, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att då man visar eller utöfvar barmhertighet, får man icke på samma gång begå en annan och större obarmhertighet. Och obarmhertigt måste det alltid vara att ur lagen utplåna skillnaden mellan ett sedligt och ett osedligt förhållande.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på, att det finnes mycket oskyldigt lidande i denna ofullkomlighetens värld, som man icke kan förekomma. Så länge det finnes onda lidelser och brott, måste det finnas lidande, och så länge menskligheten är en organisk enhet, kommer lidandet icke blott öfver den skyldige, utan äfven öfver många oskyldiga. Detta är en rättfärdighetens lag, som ingen menskelig lagstiftning förmår upphäfva. — Ett oskyldigt lidande är ju, att ett barn födes i ett uselt hem, och att det får växa upp i andlig och lekamlig nöd. Det är ju också ett oskyldigt lidande, att sjukdomar gå i arf. Detta är nu svåra oskyldiga lidanden i jmförelse med det lidande, hvarom här talas, att oäkta barn skulle vara utsatta för, att de icke få ärfva lika med äkta barn. Detta sistnämnda är, synes det mig, ett jmförelsevis mycket litet lidande. Vi skola också komma i häg, att detta har en temligen liten praktisk betydelse, ty i allmänhet lemnar den moder, som får ett oäkta barn, sällan någonting efter sig, det har därför ingenting att ärfva. Det enda arf, som för öfrigt har någon egentlig betydelse och medför verklig välsignelse, är en god uppfostran, och en god uppfostran kan ett oäkta barn få lika väl som ett äkta. Allt som på lagstiftningsväg göres för att uppfostra och

vårda oäkta barn skall jag gerna vara med om, blott det icke sker på bekostnad af familjelivets helgd.

Jag är fullkomligt öfvertygad om, att i fall en lag, på sätt här är föreslaget, blir antagen, kommer den att leda till lösandet af familjelivets band. Jag behöfver icke för herrarne framhålla historiens lärdomar i detta fall, huru det går för ett folk, som beträder denna väg.

Naturligtvis skulle jag under sådana förhållanden helst se, att alltsammans blefve afslaget, och att sålunda ingen skrifvelse till Kongl. Maj:t komme till stånd, men då jag icke är säker på, huruvida detta kan vinna understöd i kammaren, skall jag till en början inskränka mig att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till det minst skadliga, nemligen herr Hasselrots, Lundströms och Hedenstiernas reservation.

Herr Berlin: Som kammaren behagade finna, hafva några ledamöter ifrån denna kammare, då de reserverat sig emot utskottets utlåtande, hyst olika åsikter. — Meningsskiljaktigheten dem emellan har dock icke varit så synnerligen stor. Omfånget af den rätt till arf, som lagen, låt vara af skilda grunder, velat tillerkänna oäkta barn, har begränsats till arf efter modern. Vid bestämmande af arfsloten har den gjorts lika med de äkta barnens. På samma sätt i fråga om villkoren för åtnjutande af arf. Lagutskottets ledamöter hafva varit öfverens om, att oäkta barn, födda under moderns äktenskap eller i förbjudna led, skulle vara uteslutna. Det är således endast i fråga om bevisningen, som Första Kammarens ledamöter inom lagutskottet varit af olika meningar. Utskottets ärade ordförande och hans medreservanter hafva endast velat bibehålla den hittills tillåtna bevisning, nemligen anteckning på moderns begäran i kyrkoboken derom, att barnet varit hennes. Jag och mina medreservanter hafva velat gå något längre och bereda en friare form för maternitetsbevisning genom att såsom sådan godkänna hvarje bevisligt erkännande af modern. Detta må vara gjordt direkte genom en särskild handling eller också på ett mera indirekt sätt. Men man kan icke vara tillfredsstäld med att, sedan till exempel en moder under sin lifstid nödgats anhängiggöra rättgång för utbekommande af bidrag till sitt barns vård och uppfostran och dervid på ett alldeles otvetydigt sätt ådagalagt, att hon är moder till barnet, och detta, efter hennes död gör anspråk på att komma i åtnjutande af arf efter henne och företer ett dylikt bevis, detta då skall underkännas. Det måste, som sagdt, anses icke kunna vara tillfredsställande, och det är detta, som föranledt min reservation, till hvilken jag vördsamt anhåller om bifall.

Herr Hasselrot: Säkerligen kan ingen ledamot af kammaren med mera värme än jag hysa medkänsla för den svåra ställning, hvori oäkta barn ofta befinna sig. Men denna känsla kan icke förmå mig att bryta emot en princip, på hvilken vår lagstiftning sedan urminnes tider varit byggd.

Såsom en föregående talare påpekade, finnas många olyckor i världen. Ett barn kan födas vanskapligt eller i armod och kommer

Om ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arferätt.
(Forts.)

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.
(Forts.)*

derigenom kanske i ändå sämre ställning än ett oäkta barn. Men detta kan icke på lagstiftningsväg hjälpas, och jag tror ej heller, att det oäkta barnets lidande bör afhjelpas på lagstiftningsväg i vidare mån än den första reservationen afser, hvartill jag sedan skall återkomma.

Det har varit en princip, som legat till grund för hela vår lagstiftning beträffande arfsrätten, att den är baserad på familjerätten. Arfsrätten är en familjerätt. Det oäkta barnet tillhör icke familjen. De hafva, enligt mitt förmenande, alldeles orätt, som tala om det oäkta barnets rätt. — Barnet har i detta fall ingen annan rätt än det får genom uttalanden af fader eller moder. De kunna genom gifva eller testamente gifva detta barn hvad som skäligt kan finnas, men någon verklig arfsrätt kan det oäkta barnet ej göra anspråk på.

Nu har visserligen lagstiftningen begagnat detta uttryck och sagt, att det oäkta barnet har arfsrätt efter sin moder, då hon låtit anteckna i kyrkoboken, att barnet är hennes. Det är emellertid faktiskt ingenting annat än en förklädd testaments-rätt. Man har velat lemna modern denna lättare utväg att se sitt barn till godo, att hon, i stället för besväret att upprätta ett testamente, kan genom denna enkla anmälan förklara, att barnet är hennes; och då får barnet den rätt, som modern härmed tilldelat detsamma. — Så långt bör man enligt min tanke gå, och man kan gerna taga steget fullt ut, så att, då enligt, nuvarande lag ett oäkta barn endast ärfver hälften emot de äkta barnen, men man gerna kan förutsätta, att modern har alla barnen lika kära, man gifver de oäkta barnen full rätt i likhet med de äkta barnen till moderns qvarlätenskap, förutsatt att föreskrifven anmälan till kyrkoboken egt rum. Detta synes mig på intet sätt strida emot den genomgående principen i lagstiftningen. Att, såsom den siste talaren föreslog, gå längre och lemna barnet rätt att bevisa, att modern erkänt barnet såsom sitt, det vore deremot att släppa principen. Det låter icke så farligt, men går man den vägen, då vet jag icke, hvarför man skall stanna vid det beviset. Låter man barnet för vinnande af arfsrätt bevisa, att modern erkänt det såsom sitt, har jag svårt att förstå, hvarför ej arfsrätt för barnet skall följa, äfven om bevisning på annat sätt kan åvägabringas om moderskapet; och så blir nästa steg, att det får söka bevisa, hvem som är dess fader för att få arfsrätt jemväl efter denne. Mig synes det sålunda vara farligt att släppa den principiella ståndpunkt, på hvilken jag fortfarande anser mig böra stå.

Nu säger man, att anteckningen i kyrkoboken göres i allmänhet icke riktigt och att den därför icke har den effekt, som den bör hafva; de flesta oäkta barn få af sådan anledning icke arf efter sin moder. Ja, det är sant, så har det varit; men de flesta rättgångar härom torde hafva förlorats därför att de afsett arf för sådana barn, som varit födda före år 1885. Med anledning af en Riksdagens skrivelse utfärdades år 1885 ett cirkulär till presterskapet i riket med påpekande af önskvärdheten af att dessa mödrar finge reda på hvad de hade att iakttaga för att barnen skulle få arfsrätt efter dem. Efter hvad jag hört af ett stort antal prester i olika delar af landet och hvad jag sjelf på flera ställen sett, tillämpas detta nu ordentligt. De oäkta barnens

modrar upplysas om, att i fall de vilja, att barnen skola få arfsrätt, skola de låta göra anteckning i kyrkoboken, och sådant sker då i de allra flesta fall. På detta sätt vinnes reda och ordning, och man har för framtiden undanröjt alla olägenheter härvidlag. Vill en moder gifva sitt barn arfsrätt, kan hon göra det på detta enkla sätt, men att låta barnet sjelf utan ett sådant tillkännagifvande af modern ävåbringa annan bevisning för vinnande af arfsrätt strider emot den uppfattning jag har. Jag tror sålunda, att man icke bör gå längre än att utsträcka barnets arfsrätt så långt man kan utan att bryta emot principen i lagstiftningen.

Jag tillåter mig på dessa grunder yrka bifall till min reservation.

Herr Sandqvist: Jag har icke varit med att i utskottet behandla detta ärende och jag anser mig därför böra tillkännagifva, att jag icke kan dela utskottets mening. Jag har visserligen intet att erinra emot att de oäkta barnens arfsrätt utsträcker, men deremot har jag icke kunnat gilla, att utskottet lemnat alldeles obeaktadt det sätt, hvarpå de oäkta barnens legitimitet i arfsfrågor skall styrkas. Efter hvad här förut blifvit sagdt, kan jag inskränka mig till att förklara, att jag instämmer i den af herr Hasselrot m. fl. afgifna reservationen.

Herr Blomberg: Jag skulle icke hafva yttrat mig i denna fråga annat än med ett kort yrkande, för så vidt icke under diskussionen blifvit uttalade sådana grundsatser, som jag anser böra tillbakavisas.

Redan från början vill jag förklara, att jag står på eu ståndpunkt i denna fråga, som nära ansluter sig till lagutskottets förslag. Jag förmenar, att man gör orätt, då man påstår, att hänsynen till enheten och sammanhanget uti vår gällande lagstiftning fordrar upprätthållande af den grundsats, som med afseende å oäkta barns arfsrätt för närvarande gäller. Och jag vill spörja hvad den princip skulle innebära, som man här talat så mycket om, men som man icke närmare klargjort? Det skulle väl vara familjesammanhangets princip, så vidt jag kan förstå. Men detta familjesammanhang har vår lagstiftning redan erkänt såsom gällande mellan modren och hennes oäkta barn. Staten ryggar icke tillbaka för att erkänna detta familjeförhållande, då statens intresse sådant fordrar. Detta gäller i fråga om statsborgarskap och om fattigvård; med afseende å dessa förhållanden är sambörigheten mellan modren och hennes oäkta barn redan lagstadgad. Vår gällande lagstiftning går ännu längre i att erkänna familjebandet, då den tillerkänner modren arfsrätt efter hennes oäkta barn. Af den princip, som skulle vara oförenlig med en verklig utvidgning af de oäkta barnens arfsrätt, blir efter detta icke mycket kvar.

Det finnes familjeband mellan modren och hennes oäkta barn lika väl som mellan det äkta barnet och dettas föräldrar, och särskildt principryttaren måste väl lika mycket medgifva arfsrätt åt barnet efter modren som åt modren efter barnet.

Men, säger man, det skulle vara obarmhertigt och samhällsupplösande, om man icke skulle taga hänsyn till de sedlighetsgrundsatser, som uppbära de nuvarande arfsreglerna. Om man i dylikt sedlighets-

Om ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt.
(Forts.)

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.
(Forts.)*

syfte gjorde det yrkandet, att man skulle taga bort modrens arfsrätt efter sitt oäkta barn, så skulle jag möjligen kunna förstå tankegången, ty då träffade man den, som i sedligt afseende vore den skyldiga. Den gällande lagstiftningen drabbar deremot barnet, som i sedligt afseende är oskyldigt; detta är något, som jag finner vara alldeles orimligt, innebära verklig obarmhertighet och strida mot sann sedlighet.

Då jag icke kan inse, att någon principiel grund af tillräcklig innebörd finnes att försöka fortfarande upprätthålla de oäkta barnens uteslutande från arfsrätt efter moder eller att binda denna arfsrätt vid så stränga inskränkande bestämmelser, att de oäkta barnen faktiskt blifva i de flesta fall uteslutna från denna rätt, måste jag beteckna herr Hasselrots reservation såsom otillfredsställande. Men jag skall, för att icke begära för mycket, inskränka mig till att yrka bifall till den reservation, som afgifvits af herr Berlin och flere andra af denna kammars ledamöter.

Grefve Hamilton: Jag har förgäfvets väntat, att någon skulle yrka bifall till utskottets förslag och har därför begärt ordet för att göra detta.

Visserligen bör man göra allt för att upprätthålla sedlighet och moral, men dock icke gå så långt, att man straffar den ene för den andres brott, straffar det oskyldiga barnet för den osedliga modern. Om jag genom bibehållande af den nuvarande lagbestämmelsen skulle kunna straffa modern eller om jag skulle kunna hindra äfven andra att begå samma felsteg som hon, skulle jag icke tveka ett ögonblick att yrka afslag å såväl utskottets som reservanternas förslag. Men då icke så kan ske, då det icke har den följden, synes mig bibehållandet af nu gällande lagstiftning vara i strid både mot människokärlek och sunt förnuft.

Man skulle kunna säga, att ett bifall till herr Berlins förslag vore tillräckligt; men sådana fall kunna inträffa, som till exempel att modern dör vid barnets födelse och hon således icke är i tillfälle erkänna sitt barn. Skall därför detta barn straffas och hvarför skall icke oäkta barn få taga arf äfven efter moderne-slägtingar? Skall man straffa någon, så skall man straffa den skyldige. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Unger: Till en början vill jag erinra derom, att oäkta barn hafva arfsrätt äfven efter nu gällande lag, nemligen i hvad som icke utgör bröstarfvinges laglott; och vill moder gifva det oäkta barnet mera af det, som icke utgör bröstarfvinges laglott, så står det henne öppet att genom testamente eller gifva föfoga deröfver.

Då man talar om principer, vill jag äfven erinra om den ganska viktiga principen i vår lagstiftning, att något af den förmögenhet, som finnes inom en slägt eller en familj, skall bevaras åt familjen. Denna princip är uttalad i vår testamentsrätt, som säger, att ingen, som har bröstarfvinge, får föfoga öfver mera än hälften af förmögenheten. Härifrån skulle man nu afvika, och principen skulle lätt eluderas blott genom att en qvinna läte anteckna i kyrkoboken, att det och det

barnet vore hennes, hvarefter detta skulle få arfsrätt lika med äkta barn. Derigenom vore principen, att laglotten skulle bevaras åt de äkta barnen, till spillo gifven. För min del kan jag icke finna mig upprörd öfver den förfärliga orättvisa, som skulle ligga deri, att det oäkta barnet icke får ärfva något af det, som utgör äkta barns laglott, eftersom ju de äkta barnen, genom moderns testamente till förmån för oäkta barn, kunna blifva förlustiga allt det, som icke är deras laglott. Jag kan därför icke finna, att tillräckliga skäl föreligga för en hemställan i detta syfte, vare sig såsom lagutskottet eller reservanterna föreslagit, utan anser jag, att lagen är god, sådan den är, och står i fullständig harmoni både med vår testamentsrätt och gammal ursyensk lag och sed, att den förmögenhet, som finnes i en familj, skall, åtminstone till någon del, bibehållas inom densamma. För min del yrkar jag således afslag å såväl lagutskottets som reservanternas hemställan.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt.
(Forts.)

Herr Rudebeck: Jag har icke kunnat underlåta att begära ordet för att uttala min mening i denna fråga, då den onekligen är mycket viktig och mycket betydelsefull.

Jag kan naturligtvis icke annat än till fullo erkänna rigtigheten af många af de uttalanden, som gjordes af den ärade talare, som först hade ordet. Om jag det oaktadt mot honom är af skiljaktig mening i denna fråga, är det icke därför, att jag i någon mån har andra åsikter än han i afseende å skyldigheten att beakta sedlighetens kraf. Men jag har också den uppfattningen, att det är lagstiftarens skyldighet att tillse, att orättvisor förekommas, så vidt sådant kan låta sig göra, naturligtvis utan att i ringaste mån sedlighetens anspråk derigenom varda tillbakasatta. Om jag hade den föreställningen, att genom ett bifall till den reservation, som afgifvits af herr Berlin m. fl., man skulle träda öfver rämärken, som böra iakttagas för att tillgodose sedlighetens intressen, skulle jag icke ansluta mig till den. Men efter min öfvertygelse gör man det icke. Om jag nu först berör det förslag, som herr Hasselrots reservation innehåller, och dervid beder få fråga, huru mycket som hittills egentligen vunnits genom den åtgärd, som redan nu är bestämd och i denna reservation åter upptages såsom vilkor för det oäkta barnets arfsrätt, nemligen att modern skall låta anteckna barnet i kyrkoboken såsom sitt, tror jag, att en hvar skall medgifva, att denna bestämmelse föga gagnar och att det är i högst få fall en sådan anteckning skett. Visserligen hörde jag af lagutskottets ärade ordförande, att inom det stift, han tillhör, iakttages ett förfarande från presterskapets sida, som i ganska betydlig mån supplerar den otillräckliga bestämmelsen om anteckning i kyrkoboken för vinnande af arfsrätt. Men jag vågar påstå, att ett sådant tillvägagående sker åtminstone icke öfverallt, och jag tror, att många prester skola medgifva, att det, såsom jag sade, är högst få fall, som verkligen blifva antecknade. Är det lagstiftarens mening — och det är det ju — att i viss mån de oäkta barnen skola få arfsrätt efter sin moder, då bör enligt mitt förmenande lagstiftaren också se till, att denna mening blir förverkligad. Han bör följaktligen icke för vinnande af den

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.
(Forts.)*

rätt, han vill gifva, stadga en form, som är otillräcklig för ändamålet, utan han bör gifva formen en större utsträckning, bör, med ett ord, se till, att rätten blir förverkligad. Så är emellertid i de flesta fall med nuvarande bestämmelse icke förhållandet och blifver det icke heller med den affattning, som innehålles i herr Hasselrots m. fl: reservation, men detta mål kan vinnas i icke oväsentlig mån genom bifall till den af herr Berlin m. fl. afgifna reservationen. Det har sagts, att konsekvensen utaf ett bifall till herr Berlins reservation skulle medföra ett berättigadt anspråk från de oäkta barnen på arf äfven efter fader. Jag får bekänna, att jag icke förstår, huru man kommer till en sådan konsekvens. Enligt min uppfattning innebär lagförändringen ej annat, än att lagstiftaren vill göra det mera möjligt än hittills för det oäkta barnet att få den arfsrätt, som lagstiftaren sagt, att det bör hafva. Detta synes mig ock vara en skyldighet för lagstiftaren. Och vi skola tänka på de förhållanden, under hvilka i de flesta fall modern till det oäkta barnet lever; vi skola erinra oss de omständigheter, hvilka dervid förefinnas, hennes okunnighet om lagens bestämmelser och hennes missuppfattning, att i och med det att barnet blifvit antecknad i och för dopet, har äfven den anteckning skett, som fordras för barnets arfsrätt. Barnet föres mången gång, medan modern ännu är sjuk, till dopet och antecknas i kyrkoboken, och jag vet exempel på, att modern haft den föreställningen, att i och med detta tillvägagående har också iakttagits det, som lagen föreskrifver för bevarande af barnets rätt till arf. Den nuvarande formen är således efter mitt förmenande icke till fyllest, och därför vågar jag, fullt öfvertygad om, att man icke med skäl kan säga, att genom en utsträckning af denna form på det sätt, herr Berlin och de, som med honom instämt, föreslagit, förbises sedlighetens strängaste fordringar, yrka bifall till den af herr Berlin m. fl. afgifna reservationen.

Herr Pettersson, Carl: Den lag eller rättare den kongl. förordning, hvars förbättring nu är i fråga, kan jag för min del icke anse vara något godt minne från den sista ständsriksdagen. Det gäller nu en påbyggnad af den kongl. förordningen af den 14 april 1866, enligt hvilken de oäkta barnen fingo rättigheter, som lagen ditills förnekat dem; och jag undrar storligen, om det förslag, som frambragte denna kongl. förordning, gått så bra igenom, i fall det framkommit i det nya statsskickets tid. Jag har anledning att undra derpå på grund af några omständigheter, hvaribland jag kan nämna två, den ena, att Riksdagen vid de tillfällen, då det varit fråga om förbättring utaf den kongl. förordningen af den 14 april 1866 icke visat någon böjelse att fortgå vidare på den vägen, och den andra, att när det varit fråga om att personer, tillhörande svenska kyrkan, skuile få lemna denna utan att uppgifva något bestämdt samfund, dit de ville öfvergå, har denna kammare med ett energiskt nej satt sig deremot.

Nå, men hindrar man icke samhällets utveckling på det sättet? Ja, det finnes olika intressen i samhället. Det kan finnas penningintressen, t. ex. i grundskattefrågor, tull- och bevillningsfrågor. Detta gäller dock endast penningar, och sådana kunna förloras, sådana kunna

vinnas. Men de två saker, som jag nyss nämnde, äro samhällets vitalfrågor, ty när det gäller den kristliga tron eller familjelivets helgd, äro vi inne på ett område, der lagstiftaren bör noga betänka sig vid de steg, han tager.

Lagutskottet har en mycket besynnerlig motivering, men jag skall icke inlåta mig på denna, emedan denna Riksdags lagutskott är temligen oskyldigt. Lagutskottet säger, att det "tillåter sig att i hufvudsak återgifva hvad föregående Riksdagens lagutskott, då de haft att afgifva förberedande utlåtanden öfver motioner i ännu, vid skilda tillfällen uttalat". Således har denna Riksdags lagutskott hufvudsakligen repeterat hvad föregående Riksdagens lagutskott yttrat och bör således icke stå i något särskildt ansvar. Emellertid beder jag att få påpeka hvad lagutskottet säger i sin motivering bland annat: "Af de mångfaldiga yttre skrankor, med hvilka familjen i äldre tider omgärdades, hafva de flesta såsom föräldrade och icke motsvarande den stigande kulturens kraf längesedan försvunnit." Och vidare säges, att "lagstiftningen bör öfvergå till en ståndpunkt, som mera öfverensstämmer med nyare tiders åskådningar". Och på grund af att vi måste följa med den stigande kulturens fordringar och nyare tiders åskådningar behöfva vi naturligtvis icke fästa oss något vid vitalfrågor om familjelivet och dess helgd, i följd hvaraf lagutskottet tillstyrker bifall till den ärade motionärens framställning på det sätt, att en skrifvelse skulle afgå till Kongl. Maj:t. Men de ledamöter i lagutskottet, som äro insatta från denna kammare, hafva visat sig gensträfviga och vilja icke gå så långt, som lagutskottet föreslagit. Dock ha de intet emot att taga ett steg vidare, fastän blott ett litet steg. Motionären deremot har tydligt visat, att han vill gå mycket långt, och den förste talaren anförde i detta afseende ett utdrag ur hans motion. Han kunde gerna hafva tillagt hvad som står på sid. 7 i betänkandet, der det visar sig, att motionären har stora framtidsplaner. Han säger nemligen: "Ej heller skall jag föreslå borttagandet af arfsrättens begränsning till barn, som ej äro aflade under moderns äktenskap eller i blodskam. Stadgandet är visserligen principiellt origtigt" etc. Så skall det låta. Men då man vunnit ett steg, tager man om något år ett steg till, om ytterligare något år ännu ett steg, och möjligtvis kan man slutligen komma något längre, än motionären antydt, ty det låter ju tänka sig, att en motionär i framtiden säger: dessa arma barn äro så oskyldigt lidande; de äkta få uppfostran i hemmet, de oäkta hafva ingenting fått; då nu arvet skall delas, böra de oäkta hafva större del, emedan de blifvit tillbakasatta i sin uppfostran. För oss nu lefvande förefaller detta alldeles uppåt väggarna orimligt; men man går ett steg i dag och ett steg i morgon, och slutligen kommer man till familjelivets upplösning. Men detta är detsamma som statens upplösning.

Något vidare har jag icke att tillägga. Men då lagutskottet håller på "den stigande kulturens kraf" och "nyare tiders åskådningar", skall jag bedja att få framdraga ett mycket sorgligt exempel på dessa kraf och åskådningar, som jag läst i ett utdrag ur en skrift, som professor Mörner utgifvit om fosforförgiftning i Sverige. Det hör icke precis till ämnet, men det är betecknande och det är blott några rader,

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.
(Forts.)*

Om ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt.

som jag vill läsa upp. Förgiftningsdödsfallen af fosfor visade under nedannämnda 5-årsperioder, enligt rapporter till medicinalstyrelsen, följande frekvenssiffror:

(Forts.)

1873—77	58
1878—82	113
1883—87	195
1888—92	377
1893—97	619.

Detta hör förmodligen också till "den stigande kulturens kraf" och "nyare tiders åskådningar".

Herr greve och talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr Wieselgren: Jag tror man skulle behöfva påminna en och annan af föregående talare om den gamla sentensen, att den, som bevisar för mycket, bevisar ingenting.

Detta betänkande rör visserligen icke en så väldig fråga, att vi här skulle hafva att besluta öfver samhällets upplösning eller dess vidmagthållande. Det är en vida mindre fråga än så; men det är ändå en stor fråga, derför att den berör rättvisan. Här har talats om, att den nu gällande lagen skulle hafva sin egentliga betydelse såsom förestafvad af sedlighetens intresse. Jag har då med verklig tillfredsställelse hört den ärade talaren på nerikesbänken uttala en derifrån något afvikande uppfattning; och för så vidt jag känner vår gamla rättshistoria, är det han, som har rätt, och de, som talat så mycket om sedligheten, hafva tagit frågan litet grand på sned. Ty den egentliga grunden för denna lagstiftning ligger, såsom han ganska riktigt antyde, i omsorgen att bevara åt familjen dess egodelar. Det är således en ekonomisk fråga och det är ekonomiska intressen, som hafva rättshistoriskt formulerat lagstiftningen i denna punkt. Såsom vi veta, voro icke våra förfäder några dygdemönster i sedligt afseende. Oäkta barn hörde till ordningen för dagen, och ingen, som känner vår historia, saknar kännedom om, att äfven bland våra mest högstående släkter till och med upp till konungaslägterna voro de oäkta barnen mycket ofta förekommande. Men samtidigt förefans ett mycket starkt intresse att bibehålla jordegendomen — det var hufvudsakligen sådan egendom, som fans — ostyckad och lemna den kvar åt familjen, till hvilken dessa oäkta telningar icke hörde.

Jag tror det är ett bevis på stigande kultur och stigande känsla af rättfärdighet, att vi numera försöka att öfver de ekonomiska intressena sätta de *sedliga* intressena; och långt ifrån att utskottsförslagets godkännande skulle vara att lagstifta i osedlig riktning, är det min bestämda öfvertygelse, att vi derigenom skola lagstifta i sedlig riktning. Det är mera sedligt, det är att tillvinna sedligheten större rätt, om vi försöka att åt skuldlösa oäkta barn göra rättvisa, än om vi med tal om principer och dylikt försöka bibehålla eu mot dem alltför länge utöfvad orättvisa. Man säger, att här är så mycket lidande i verlden, här finnas vanskapliga barn och andra, som lida

nöd och elände. Och detta kunna vi icke hjälpa. Men är detta ett skäl att icke hjälpa dem vi *kunna* hjälpa? Lagstiftningen kan icke hindra, att barn födas vanskapliga. Är det ett skäl för, att lagstiftningen icke skall hjälpa oäkta barn till arfsrätt efter moder och mödernefränder? Här är det icke fråga om, att icke lagstiftningen kan göra det, utan den kan det verkligen; ingen kan bestrida det.

Flere talare hafva förut yttrat sig i samma rigtning som jag, och jag skall därför icke vidare ingå på saken. Jag vill endast uttrycka min bestämda öfvertygelse, att de, som försökt att öfver denna fråga lägga ett odiöst ljus, derigenom att de uttagit en och annan försigtig och kanske icke menad mening ur motionärens eller något föregående lagutskotts uttalande, synas mig icke haft rätt att på detta sätt ställa i en falsk dager den åtgärd, som här är åsyftad. Ty den är, jag upprepar det, verkligen icke skyldig att uppbära sådana anklagelser.

Jag skulle icke hafva något emot att förena mig med greffe Hamilton i hans yrkande; men då flertalet af de talare, som uppträd, stannat vid att yrka bifall till herr Berlins reservation, skall jag bedja att få instämma med dem.

Herr Hedenstierna: Hvad den siste ärade talaren anført har icke på något sätt kunnat förmå mig att ändra mening, utan jag står fortfarande på samma ståndpunkt, som jag intog, då jag aflemnade min reservation inom utskottet.

Grunden till min åsigt är densamma, som den förste talaren så värtaligt gaf uttryck åt, då han omnämde denna frågas historiska utveckling i vårt land.

Det har af många talare framhållits, att man, för den händelse man nu icke ville bifalla lagutskottets förslag, eller om man icke ville afslå motionen, dock skulle kunna nöja sig med den af herr Berlin m. fl. afgifna reservationen. Jag vill då återkalla i herrarnes minne, hvad denna reservation innehåller. Den går ut på, att det skall kunna med bevis styrkas, att modern erkänt barnet såsom sitt. För min del anser jag en bestämmelse i sådan rigtning vara ganska farlig. Vi veta, att den nuvarande lagstiftningen fordrar ett uttalande från moderns sida till den statens och kyrkans gemensamma embetsman, som helgar familjebanden, att hon erkänner barnet såsom sitt, hvarigenom hon i och med detsamma förklarar, att hon upptager barnet i arfsberättigadt förhållande, delvis som om det vore ett äkta barn.

Jag för min del vill gå något längre. Jag vill gifva det oäkta barnet samma arfsrätt som det äkta, men jag vill icke vara med om att godkänna den principen, att utöfver detta offentliga erkännande af barnet inför kyrkans och statens embetsman tillåta bevisning om något annat förhållande. Vi kunna ju t. ex. tänka oss, att en qvinna kort tid efter det hon födt till verlden ett barn, afladt i s. k. lönskaläge, ingår äktenskap med en annan person än fadern till detta barn samt föder barn i detta äktenskap. Afider hon derefter, har familjen intet sätt att förvissa sig om, att andra arfvingar finnas än de, som äro upptagna i kyrkoboken. Man kan ju då också tänka sig, att ett arfsanspråk framkommer efter 15, 20 års förlopp. Den efterlevande

Om ändring af gällande bestämmelser rörande oäkta barns arfsrätt.
(Forts.)

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.
(Forts.)*

maken och barnen kunna då sins emellan hafva delat fast och lös egendom, denna kan sedermera hafva öfvergått i andra personers händer eller ock till en del hafva blifvit förbrukad. Litet hvar inser nog, hvilka förvecklingar och hvilken oändlighet af processer och tvister, som skulle kunna föränledas deraf, att man, då husmodern fölle ifrån, icke genast kunde förvissa sig om, hvilka som vore arfvingar i boet, utan att afgörandet af denna fråga skulle vara öfverlåtet till en oviss framtid, när arfsanspråk framkomma. En sådan kännedom vore deremot lätt att erhålla, om man endast hade att gå till kyrkoboken och se efter, om modern hade låtit anteckna barnet såsom sitt.

Då jag, som sagdt, icke kunnat känna mig öfvertygad af de skäl, som från det motsatta lägret blifvit framställda, utan fortfarande kvarstår på den ståndpunkt, som herrar Hasselrot och Lundström samt jag intagit uti den af oss afgifna reservationen, ber jag att få yrka bifall till densamma.

Herr Bremberg: Jag skall inskränka mig till att instämma uti hvad grefve Hamilton yttrat samt anhåller alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hasselrot: Det var min ärade embetsbroders på vermlandsbänken nyss uttalade uppfattning, som närmast gaf mig anledning att åter begära ordet. Han gjorde nemligen gällande, att ett bifall till herr Berlins m. fl. reservation icke skulle vara ett steg utöfver den princip, som jag och mina medreservanter uttalat oss för, eller åtminstone, att det icke skulle utgöra någon vidare farlig utveckling af densamma. Jag ber att i detta afseende få påpeka, att, så som de oäkta barnens arfsrätt i vårt land är stadgad, det icke är något annat än en förklädd testamentsrätt. Det är moderns rätt att på visst i lagen bestämdt sätt förklara, att hon gifver sitt oäkta barn rätt till sin kvarläten-skap. Vill man nu gifva detta barn arfsrätt, icke på grund af moderns förklaring, att hon gifver det en dylik rätt, utan blott på den grund, att hon erkänner barnet såsom sitt, så är detta något helt väsentligt annorlunda. Ty i samma stund proklamerar man en verklig arfsrätt för oäkta barn, och arfsanspråken böra blifva lika berättigade, vare sig modern vill medgifva en dylik rätt eller icke. Modern behöfver enligt deras uppfattning endast medgifva, att barnet är hennes, men icke, att det skall hafva rätt att taga arf efter henne. Detta är den väsentliga, principiella skilnaden mellan de båda reservationerna. Och jag vågar fortfarande påstå, att, om man gått det ena lilla steget och sagt, att det oäkta barnet skall hafva arfsrätt, så snart bevisas kan, att modern erkänt det, arfsrätt också måste tillerkännas det oäkta barnet, äfven om modern icke gjort detta erkännande, blott barnet kan bevisa, att det är barn till qvinnan i fråga. Och har ett oäkta barn på grund af en allmän i lag stadgad grundsats rätt till arf efter moder, vet jag rakt icke, hvarför icke ett sådant barn äfven skulle få taga arf efter fader, då barnet kan bevisa, att det är barn till den och den fadern. Detta är just den fara, som ligger uti att

taga ett litet steg öfver gränsen, hvarigenom man går ifrån den fasta grundval, på hvilken man nu står.

Då min öfvertygelse sålunda är, att fältet är öppet, blott man aldrig så litet lemnar principen, tillåter jag mig att fortfarande yrka bifall till vår reservation.

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande oäkta
barns arfsrätt.
(Forts.)*

Herr Berg, Gustaf Axel: Efter den långa diskussion, som här förekommit, skall jag icke tillåta mig att säga många ord. Men då jag icke förut inom Riksdagen yttrat mig i denna fråga, känner jag en önskan att uttala min uppfattning.

Jag skall dervid be att få meddela, att jag obetingadt står på den ståndpunkt, som motionären, lagutskottet och reservanterna gemensamt intagit, då de ansett, att de oäkta barnens arfsrätt borde utsträckas. Såsom skäl för denna min åsigt skall jag icke framhålla några principiella doktriner, utan endast åberopa ett uttalande af motionären, hvilket af en ärad talare här förut blifvit med en viss reservation omnämndt, men som jag för min del obetingadt gillar. Det heter nemligen i motionen bland annat: "Efter min uppfattning borde det vara en af de högsta uppgifter för samhället att i möjligaste måtto söka förekomma och häfva allt oskyldigt lidande. Och ingen kan väl påstå, att den oäkta föddes ställning af förskjuten och tillbakasatt ej är ett oskyldigt lidande." Uti denna motivering ligger en sanning och rättvisa, som jag anser, att lagstiftaren måste beakta.

Men ehuru jag visserligen icke skulle hysa betänkligheter för att ansluta mig till utskottets förslag, skall jag dock, då jag icke tror, att det förslaget har utsigt att vinna framgång, nöja mig med hvad reservanterna hafva föreslagit. Och då jag så skall välja mellan dessa båda reservationer, må jag säga, att jag obetingadt sluter mig till den af herr Berlin m. fl. afgifna reservationen. Uti båda framhålles såsom vilkor, att modern skall erkänna barnet såsom sitt. Men under det att herr Hasselrot m. fl. erkänner detta vilkor såsom uppfyllt endast på *ett* enda sätt, nemligen genom anteckning i kyrkoboken, så lemna de andra reservanterna öppet, att erkännandet kan ske äfven på annat sätt. Jag förstår verkligen icke, hvarför man skall utesluta möjligheten till annan laga bevisning än den enda, af herr Hasselrot föreslagna. Modern kan ju vara i den belägenheten, att hon aldrig någonsin kan komma i tillfälle att låta anteckna barnet i kyrkoboken. Och hvarför skall icke den bevisning, som ligger i en rättegång om moderns anspråk å utfående af uppfostringshjelp till barnet, eller ett erkännande af modern i tvenne vittnens närvaro, att barnet är hennes, vara fullkomligt lika bindande som denna anteckning i kyrkoboken?

Jag skall icke tillägga mera, utan anhåller endast att få yrka bifall till herr Berlins m. fl. reservation.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Hasselrot m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation; 3:o att kammaren skulle antaga det förslag, som inne-

*Om ändring
af gällande
bestämmelser
rörande öökta
barns anförätt.
(Forts)*

hölles i herr Berlins m. fl. vid utlåtandet fogade reservation; och 4:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af det utaf herr Hasselrot m. fl. framställda förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontra-proposition dervid antagits bifall till det under 3:o) här ofvan upptagna yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstnings-proposition:

Den, som vill, att kammaren skall bifalla det förslag, som innefattas i den af herr Hasselrot m. fl. vid lagutskottets utlåtande n:o 11 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innehålles i herr Berlins m. fl. reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—50;

Nej—53.

*Om ändring
i lagen angä-
ende skyldig-
het att deltaga
i kostnaden
för byggnad
och underhåll
af prestgård.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885.

Herr Hasselrot: Det är för kammaren väl bekant, att enligt nu gällande bestämmelser deltaga andra beskattningsföremål i förhållande till fastighet med en fjerdedel vid byggandet af prestgård. Det är ju alldeles gifvet, att, vare sig detta förhållande bestämmes till en fjerdedel, en tredjedel eller hälften, någon rationel grund därför icke gerna kan uppställas, utan härvidlag måste ett visst godtycke göra sig gällande, då man skall bestämma hvad som är lämpligt och riktigt.

Lagutskottet tillstyrkte i fjol enhälligt och jag deltog deri, att den nuvarande bestämmelsen om en fjerdedel skulle ändras till hälften; men denna kammare afslog då lagutskottets hemställan. Då det synes mig vara olämpligt, att Riksdagen uti icke principiella frågor redan

efter ett år fattar ett annat beslut än under det föregående, hvarför jag måste anse motionärernas förnyade framställning vara mindre hänsynsfull mot denna kammare, får jag på sådan grund yrka afslag å utskottets hemställan.

Friherre von Kræmer: Såsom den närmast föregående talaren omnämnde, tillstyrkte lagutskottet i fjol enhälligt samma förslag, som dess öfvervägande pluralitet äfven i år har biträdt. Men på grund af en vältalig och inflytelserik ledamots framställning här i fjol angående de svåra lidanden, som genom en sådan förändrings vidtagande skulle träffa det svagast aflönade presterskapet, komministerne, föll förslaget i denna kammare efter votering, ehuru med obetydlig majoritet.

Jag kan icke neka till, att, då det allt sedan år 1885, då den nya lagstiftningen i ämnet kom till stånd, varit ett önskningsmål för de djupa lagren hos folket att få likformighet i afseende å dessa tre byggnadsskyldigheter — kyrkobyggnad, häradsfängelse och tingshus samt prestgård — ett önskningsmål, som oupphörligen fått sitt uttryck uti inom Andra Kammaren väckta motioner, jag vill icke neka till, säger jag, att jag har svårt att förstå, hvarför man af en sådan omständighet, som att det ena af de tre förslagen i fjol föll i denna kammare med en obetydlig majoritet, skulle låta afhålla sig från att återställa konsekvensen emellan dessa tre lagar.

Jag vill påminna derom, att sedan lång tid tillbaka bidraga alla skattskyldige i mån af fyrktalet till den utan all fråga viktigaste och tyngsta byggnadsskyldigheten inom församlingen, nemligen för skolan. Genom beslutet i fjol ändrades det förra förhållandet i afseende å kyrkobyggnad samt häradsfängelse och tingshus, hvilket enligt den föregående lagen af år 1885 var, att jordegare skulle bidraga efter hela fyrktalet, men öfrige skattskyldige blott efter en fjerdedel, detta förhållande ändrades, säger jag, derhän, att man åtminstone gick halfva vägen och medgaf, att vid byggaude af häradsfängelse och tingshus samt kyrkobyggnad skulle jordegare såsom förut bidraga efter hela fyrktalet, men de öfriga efter hälften. Men, som sagdt, i afseende å den tredje af dessa lagar, hvilka dock stå i ett så intimt samband med hvarandra, nemligen i afseende å prestgårdsbyggnad, föll förslaget i fjol, och den oegentligheten kvarstår sålunda, att i detta enda fall af byggnadsskyldighet på landet bidrager jordegare med hela fyrktalet och de öfriga blott med en fjerdedel.

Jag hemställer då, om man icke borde låta ett sådant, så att säga, formelt betänklighetskäl falla, som att likformigheten i fjol afslogs med en obetydlig majoritet, och återställa likformigheten emellan de tre lagarne. Det måste ändå väl vara af en viss betydelse, att framställningar år efter år göras för att få likformighet på detta område, liksom det väl också bör hafva något att betyda, att lagutskottet i fjol enhälligt tillstyrkte förslaget och att lagutskottet i år äfven tillstyrkt detsamma blott med undantag af ett par ledamöter.

Det lidande, som genom förändringens vidtagande möjligtvis skulle tillfogas komministerne, bör väl i alla händelser blifva af den allra ringaste betydenhet. Ty då presterskapets privilegier, såsom äfven i

Om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård.
(Forts.)

*Om ändring
i lagen angående
skyldighet att deltaga
i kostnaden
för byggnad
och underhåll
af prestgård.
(Forts.)*

fjöl påpekades, i alla fall befria dem från delaktighet i denna tunga för deras inkomster af boställe, har ju det på byggnadsskyldigheten inverkan de fyrktal, som påföres dem, endast afseende å deras löneinkomst, och då komministrarnes löneinkomster i allmänhet äro små, måste ju sagda deras fyrktal äfven blifva temligen litet. Skulle det emellertid visa sig, att denna börda verkligen resulterar i något afsevärdt belopp, bör ju ingenting vara enklare, än att man framdeles stiftar en särskild lag, som stipulerar, att komministrarne äro fria från allt deltagande i prestgårdsbyggnad.

Jag kan således för min del icke inse, att det enda skäl, som af utskottets ärade ordförande här egentligen pointerats, nemligen att vi i fjöl afslogo förslaget, skulle hindra oss att nu biträda lagutskottets förslag och återställa likformigheten emellan dessa tre med hvarandra så nära sammanhängande lagar. Ej måtte det väl vara önskvärdt att hafva ett bidragssätt för skolhusbyggnad, *ett annat* för kyrkobyggnad och tingshus och slutligen *ett tredje* för prestgårdsbyggnad. Då vi nu icke kunna få fullständig likhet för all byggnadsskyldighet, så böra vi väl åtminstone taga ett halft steg i rätt riktning och åstadkomma likhet emellan de tre slagen af byggnadsskyldighet: för kyrkobyggnad, för häradsfängelse och tingshus samt för prestgårdsbyggnad.

På grund af hvad jag nu har anfört, tillåter jag mig således att för min del på det lifligaste yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Billing: De båda föregående talarne hafva erinrat kammaren derom, att ett med detta alldeles lika lydande förslag förelåg till kammarens behandling vid sistlidne riksdag och att samma förslag då blef af kammaren förkastadt. I afseende å den senaste talarens referat af hvad som dervid i denna kammare förekom anhåller jag att få göra en liten erinran. Icke *en*, utan två, ja *tre* gånger upprepade talaren, att afgörandet här skedde medelst en obetydlig majoritet. Nyss hade vi i kammaren en votering, hvars utgång berodde på en verkligen obetydlig majoritet, och det tyckes mig, som om detta borde kunnat vara en maning för den föregående talaren att ej anse majoriteten från i fjöl i denna fråga så obetydlig, då den utgjorde 58 röster mot 38. När på ena sidan förekommo 38 röster, så tyckes det mig, som om 20 röster dertill ej utgöra en så ringa majoritet, att man behöfver trenne gånger för kammaren förkunna dess obetydlighet.

Jag tog mig friheten att i fjöl yrka afslag å det då framlagda förslaget, och jag skall göra sammaledes äfven i dag utan att besvara kammaren med något vidlyftigare upprepande af hvad jag då yttrade. Jag vill endast erinra derom — hvad för öfrigt hvar och en af kammarens ledamöter förut har sig bekant — att det i afseende å prestgårdsbyggnad på landet sedan gammalt gäller, att det åligger presten å kyrkoherdeboställe att bygga *vissa* hus och församlingen *vissa*. Deremot tillhör det komministern inom alla stift mig veterligt utom i ett att ensam bygga sina hus. Herrarne veta, att under många år och många former har man försökt att råda bot för de olägenheter, hvilka ega rum i afseende å dessa prestgårdsbyggnader, och jag tror ej, att

jag gör mig skyldig till någon osanning, då jag säger, att sträfvan att få en förändring härutinnan har motiverats icke minst af en önskan att för presterskapet och särskildt för komministrarna lindra byggnadsbesväret. Detta lagförslag går nu icke ut på att på något sätt råda bot för de öfverklagade missförhållandena, utan i dess ställe att i någon mån öka dessa. Sedan man en gång har fördelat byggnads-skyldigheten mellan presten och församlingen, så skulle man nu taga en del af församlingens byggnadsskyldighet och dermed öka prestens.

*Om ändring
i lagen angående
skyldig-
het att deltaga
i kostnaden
för byggnad
och underhåll
af prestgård.
(Forts.)*

Detta kan aldrig, så vidt jag förstår, vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Jag är lagutskottet tacksam för, att utskottet i sitt betänkande i år gifver ett visst erkännande åt detta resonnement, i det att utskottet kallar saken behjertansvärd. Utskottet har alltså behjertat det påpekade missförhållandet, men ej tagit det till hjertat, och lagutskottet försvarar sig i detta stycke med två skäl, af hvilka det ena lyder så, att om man antager, att denna lag skulle vara lämplig i *allmänhet*, så bör man icke taga hänsyn till dessa få, om hvilka jag nu talat. Mig tyckes det skälet vara temligen kient, ty om man har erkänt, att förslaget innehåller någon obillighet, så bör man väl ej godkänna det, äfven om endast ett fåtal skulle af obilligheten drabbas. Men det är för öfrigt icke så litet fåtal det, ty det gäller presterna i alla de församligar, der prestgårdsbyggnad skall företagas; man kommer alltså att utöfva en obillighet i alla de fall, då lagen skall tillämpas. Lagutskottets andra skäl, hvilket särskildt framhållits af friherre von Kræmer, är, att det ej vore fråga om någon farligare tunga eller någon tunga att tala om. Ja, mina herrar, det beror naturligtvis på, hurudana muskler den har, som skall bära tungan. Derpå beror, om bördan kännes tung eller icke. För oss är det icke någon tung börda att bära en sådan afgift, som här är i fråga, men för komministrarna kan den nog kännas ganska tung, då de så godt som alldeles äro i saknad af hvad jag skulle vilja kalla ekonomiska muskler. Vidare säger utskottet, likasom den siste talaren, att om man finner ett fall, der bördan blir för tung, får man söka på annat sätt afhjelpa den saken. Ja, mina herrar, med att för presterskapet lindra deras byggnadsskyldighet hafva vi hållit på att försöka i femtio år, men ännu ha vi icke lyckats utfinna något sätt att bota den erkända olägenheten, och allra minst lär man väl afhjelpa densamma genom att vi i dag säga: man kan väl hjälpa dem på annat sätt. Jag har så mycket mera skäl att betona detta, som jag ej inser, hvarför icke lagutskottet, vid sitt behjertande af komministrarnas svåra ställning, uti förslaget intagit någon liten passus, hvarigenom presterna befriats från denna ytterligare börda.

Första Kammaren afslog, som sagdt, i fjol förslaget med 58 röster mot 38, och därför hoppas jag, att kammaren i dag skall göra på samma sätt äfven af det skäl, på hvilket lagutskottets ordförande nyss häntydde. Då ingenting nytt kommit till efter det förra afslaget, kan det väl icke anses lämpligt, att kammaren, sedan den det ena året förkastat ett förslag, påföljande år antager detsamma.

Lagutskottet har icke anfört mera än ett enda nytt skäl, och jag vet icke ens, om det kan kallas nytt, att nemligen konsekvensen utaf

Om ändring
i lagen angående
skuldighet
att deltaga
i kostnaden
för byggnad
och underhåll
af prestgård.
(Forts.)

Riksdagens beslut i föl i afseende å byggnadsskyldigheten vid byggande af kyrka, tingshus o. s. v. borde leda derhän, att man också nu antog det föreliggande förslaget om en ytterligare utvidgning af byggnadsskyldigheten för icke fastighetsegare. Ja, man kan ju kalla det för konsekvens, ehuru jag icke rätt vet, om detta skall vara en konsekvens efter formel eller materiel logik; det förefaller mig vara en konsekvens af det slag, som bjuder, att om man gifvit någon en örfil på det högra örat, så skall man också gifva honom en på det venstra. Sådant är ju också en konsekvens och kan ej sägas i detta fall vara någon orimlig liknelse. Men låtom oss se, huru konsekvensen ställer sig i realiteten. I föl lade man på dessa människor en tunga, som de ej hade förut. Nå väl, då vi i föl lade på dem en tunga, så bjuder konsekvensen, att vi lägga på dem en ny tunga i år, dito nästa år o. s. v. Så bjuder ju konsekvensen! Eller, om man tager saken från en mera positiv sida, i föl blefvo en del skatteobjekt hugnade med lindringar i beskattningsväg; konsekvensen bjuder då att i år bereda dem en ytterligare lindring. Men jag undrar, om icke det vore lika konsekvent att resonnera så, att, då de förra året erhöilo en lindring, behöfva de icke någon ny sådan i år, eller då man i föl pålade en ytterligare börda, bjuder konsekvensen att icke i år komma med någon ny. Så synes mig logiken bjuda, och jag undrar, om icke det slaget af konsekvens kan vara att rekommendera lika väl som lagutskottets.

Af dessa skäl anholder jag att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Wester: Motivet, hvarför man icke vill antaga lagutskottets förslag, synes vara, att man fruktar lägga ytterligare en tung börda på komministrarna. Detta motiv vill jag hålla på, derest det vore fråga om att lägga någon *verklig* börda på dem, och jag vill till fullo instämma med den föregående talaren deri, att det vore någonting högeligen behjertansvärdt, om vi kunde i någon mån afhjelpa våra komministrars ekonomiska bekymmer och göra deras ställning i samhället tryggare och lugnare. Men det föreliggande förslaget har icke någon inverkan af betydelse i sådant afseende, och jag vågar påstå, att det är ett fullständigt misstag att säga, att här är fråga om att ytterligare lägga en tung börda på komministrarna. Gerna vill jag vara med om ett förslag att helt och hållet befria dem från *all* beskattning för byggande af prestgård, men hvad denna sak beträffar, så anser jag icke lämpligt att längre bibehålla en så abnorm lagstiftning som den närvarande, då den i allt fall i ekonomiskt afseende är utan inverkan på dem, hvilka man med lagen velat gynna. Jag vill i detta fall taga ett exempel, och jag skall taga ett så ogynnsamt som möjligt för den bevisning, jag vill föra.

Jag antager, att en församling har 20 tusen fyrkar, hvarutaf 18 tusen för fastighet och 2 tusen för inkomst, dessa reduceras enligt nu gällande lagstiftning till 18,500 och enligt lagutskottets förslag till 19,000 fyrkar. Om nu till reparationer eller nybyggnader i prestgården åtgå 550 kronor, så kommer uttaxeringen att i förra fallet blifva 3 öre och i senare fallet 2,9 öre per fyrk. Antages vidare, att

komministern har 2,000 kronors lön, d. v. s. är taxerad till 200 fyrk, så reduceras dessa till 50 i ena fallet, till 100 i det andra, hvadan beskattningen för ändamålet blir respektive 1 krona 50 öre och 2 kronor 90 öre eller medför en ökning af 1 krona 40 öre. Men nu är att observera, att denna beskattning är på långt när icke årlig, ty de ekonomiska besigtningarna vid prestgårdarna återkomma i allmänhet endast hvart 5:te år, och de året derefter verkställda reparationer eller nybyggnader uttaxeras på ett eller två år, hvarför t. ex. en kostnad af 1,100 kronor skulle blifva 550 kronor under 2 år. Således blir härigenom beskattning högst hvart annat år, och om man fördelar 1 krona 40 öre på hvardera året, så blir det 70 öre, som skulle drabba komministern. Det får man ej säga är någon börda af den allra ringaste betydelse, om en komminister med 2,000 kronors lön får en ökad årlig beskattning af 70 öre. Saken har deremot en stor betydelse från en annan sida, då man besinnar, att alla andra skattskyldige inom socknen, hvilka skatta för inkomst och hvilka i allmänhet hafva bäst råd att betala skatter, äro uti ifrågavarande afseende befriade intill en fjerdedel af belöpande fyrktal i stället för hälften, hvartill kommer, att gällande lagstiftning uppdelar de skattskyldige i tre olika kategorier, hvaraf jordbruksfastighet taxeras efter fulla fyrk, medan inkomst efter halva fyrk till kyrka och en fjerdedel till prestgård. Detta är ett olämpligt förhållande, som ej bör bibehållas. Vilja vi hjälpa komministrarna, något, som jag för min del lidigt önskar, då må vi försöka göra detta på annat sätt än genom en lag, som måste anses vara för dem, hvilka hafva taxeringen om hand, i hög grad olämplig, utan att det mål, man egentligen äsyftar, derigenom vinnas.

Utvecklingen går hastigt i vår tid, behoven och anspråken växa, och man får ej fortfarande säga, att de och de skatterna skola fördelas endast på jordbruket, ty nya skatteköllor uppstå, hvilka numera hafva långt större betydelse och långt större skatteförmåga än jordbruket. Denna utveckling ställer allt större anspråk på skolor, fattigvård och allt annat, och det gäller därför att tillse, att skattebördan också fördelas på ett rättvist sätt.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr af Ekenstam: Efter den uttömmande och sakrika framställning af förevarande ämne, hvilken den närmast föregående talaren låtit oss höra, kunde det vara alldeles onödigt för mig att yttra mig, men då jag haft förmånen att deltaga i lagutskottets behandling af förevarande fråga, vill jag endast nämna, att utskottet visserligen för sin del har begrundat den humanitetsfråga, som vid föregående riksdag afgjorde denna frågas öde. Men då vi allt mer och mer hunnit till insigt om, att den föreslagna lagen för visso icke träffar komministrarna enbart, utan att dessa tvärtom äro uti en mycket försvinnande minoritet af de sambällsmedlemmar, hvilka skulle drabbas af den utsträckta skyldigheten att deltaga i byggnadstungan, så hafva vi ej ansett oss böra frångå det beslut eller den motivering, till hvilken vi nu kommit.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till lagutskottets förslag,

Om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhall af prestgård.
(Forts.)

Om ändring
i lagen angå-
ende skyldig-
het att delsgå
i kostnaden
för byggnad
och underhåll
af prestgård.
(Forts.)

Herr von Ehrenheim: Äfven jag skulle gerna kunna inskränka mig till att förena mig med herr Wester, men då jag nu fått ordet, ber jag att få säga, att enligt min uppfattning bör man icke längre bibehålla en så stor inkonsequens som den, att bidrag till vissa i 26 kap. byggningsbalken omförmålda allmänna byggnader, och de allra flesta af dem, utgår af inkomstbevollningen med hälften mot fastighetsbevollningen, under det att skyldigheten att deltaga i prestgårdsbyggnad drabbar inkomstbevollningen blott till en fjerdedel. Vi erinna oss nogsam, hurusom de i den allmänna lagen omtalade onera länge utgjorde undantag från den allmänna delaktighet i kommunala utgifter, som numera blifvit införd, och huru man efter långvariga strider öfverenskom att i afseende på de allmänna byggnaderna modifiera bestämmelserna på det sätt, som skedde genom 1885 års förordning. Nu har det påkallats en något större andel i skyldigheten att för inkomstbevollning deltaga uti byggnad och underhåll af dessa hus. För min del har jag städse hållit på att i detta afseende icke införa fullständig likhet, ty det större intresse, som fastigheterna hafva utaf dessa mera varaktiga utgifter, bör också föranleda till större deltagande uti desamma. För mig var det deför en tillfredsställelse att kunna bidraga till en, som mig tycktes, afsevärd och väl betänkt *jemkning*, och jag biträdde derfor också vid förra riksdagen lagutskottets då afgifna förslag, likasom jag icke ser något skäl, hvarför jag ej nu i den del, som återstår, skulle göra detsamma. För min del har den omständigheten, att kammaren vid en föregående riksdag afslagit en fråga, aldrig utgjort något skäl att äfven vid en efterföljande tillbakavisa ett förslag, om nemligen de grunder, på hvilka kammarens förra afslag var baserad, ej längre anses så fullgiltiga, att de böra betinga ett fortsatt afslag.

Jag får alltså anhålla om bifall till lagutskottets betänkande.

Friherre von Kræmer: Det kan möjligen vara orätt att besvära kammaren med tvenne yttranden i en sådan här mindre fråga, men det kanske kan ursäktas mig, då jag har ett fel att erkänna.

Den talare, som yrkade afslag på utskottets hemställan, förebrådde mig, att jag "tre gånger" upprepat, att den majoritet, med hvilken förslaget i fjol förkastades, var "obetydlig". Jag erkänner, att det är ett stort fel att upprepa en sak "tre gånger"; men hvad angår min definition af majoriteten såsom *obetydlig*, så vill jag blott säga, att jag tänkte mig förhållandet mellan talet 20 och kammarens ledamöter i det hela, och det var orsaken till, att jag begagnade ordet "obetydlig".

Om det tillåtes mig att fortsätta på den skämtsamma vägen, så så kan jag deremot icke neka till, att liknelsen om olämpligheten af de två örfilarna, först en i fjol på ena sidan och sedan en ytterligare i år på den andra, icke riktigt tilltalade mig, i synnerhet från den ärade talaren, då det uttryckligen står i Skriften: "är det så, att någon slår dig vid det högra kindbenet, så vänd honom ock det andra till."

Men detta är, som sagdt, ej någon allvarsam anmärkning. Allvar-

ligare är det deremot med talarens förutsättning derom att lagutskottet, om det eljest hade någon mening med sitt behjertande af komministrarnes betryckta ställning, också hade bort i sitt förslag inrycka någon bestämmelse egnad att befria dem från den ökade beskattningen.

Mig veterligt har lagutskottet ej någon motionsrätt, och jag tror således att det varit omöjligt för lagutskottet att framlägga något förslag i den riktningen.

Slutligen ber jag att få påpeka, att Andra Kammaren utan diskussion bifallit lagutskottets förslag, och det synes mig då som om denna kammare icke af det skäl, att kammaren i fjol med större eller mindre majoritet förkastade förslaget, nu borde afhålla sig från att bifalla detsamma.

Onekligen hade den siste ärade talaren rätt, som framhöll det origtiga uti en sådan motsägelse som den, hvilken är rådande emellan dessa tre hvarandra så närstående lagar. Jag tycker alltså fortfarande att alla skäl tala för ett bifall till utskottets hemställan.

Herr Billing: Om jag ser på denna saks realitet, så råder emellan dem, hvilka yttrat sig i frågan, ingen egentlig meningsskiljaktighet. Mina motståndare hafva erkänt, att det vore önskligt om denna lagändring kunde genomföras på det sätt, att man kunde undvika de af mig påpekade olägenheterna. För min del vill jag erkänna, att äfven jag anser en lagförändring uti angifna syftet vara önskvärd, derest man kunde komma ifrån dessa olägenheter. Jag skulle alltså i sak kunna vara med om att utsträcka skyldigheten att deltaga uti prestgårdsbyggnad på det sätt utskottet föreslagit, blott man kunde undvika att öka presterskapets nuvarande skyldighet, och det är ett lagförslag i denna riktning, hvilket jag hoppas skall framkomma och som jag anser att utskottet nu bort kunna framlägga. Ty det är väl ej tvifvel om att den siste talaren hade orätt, då han påstod att lagutskottet skulle vara förhindradt af grundlagen att föreslå det tillägg som jag påpekat, enär det här icke är fråga om någon ny motion utan endast om en inskränkning uti den motion, som föreligger, och en sådan inskränkning har utskottet utan all fråga rätt att göra. Här är alltså ej fråga om att förkasta den princip, som ligger till grund för förslaget, utan frågan gäller blott att få en lagparagraf formulerad så, att man vinner hvad man vill vinna utan att bibehålla den obillighet, hvilken af alla talare här blifvit vitsordad och som utskottet sjelf säger sig hafva behjertat. Man vågar kanske hoppas, att motionären nästa år är så välvillig, att han då kommer med en sådan der liten mellansats, helst vi i allt fall måste göra en mellansats i afseende å presterskapets privilegier, och det behöfves endast några få ord för att undanröjda den af mig påpekade obilligheten.

Då man säger, att det är en olägenhet att hafva olika lagbestämmelser i fråga om byggande af kyrka, tingshus och prestgård, så är väl detta ej någon olägenhet i verkligheten och knappast på papperet, ty det händer väl icke en gång på hundra år, att en församling samtidigt bygger kyrka och prestgård. Är det väl då någon olägenhet att tala om att, i fall man år 1900 bygger prestgård och 1999 bygger

Om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård.
(Forts.)

*Om ändring
i lagen angående
skyldigheten att deltaga
i kostnaden
för byggnad
och underhåll
af prestgård.
(Forts.)*

kyrka, då använda olika taxeringsgrunder? Åtminstone måtte det vara en olägenhet af relativ obetydlighet. Men, som sagdt, jag vill vara med om hufvudsaken i detta lagförslag, men ej om den obillighet som vidlåder detsamma, då denna skulle kunna undvikas.

Slutligen ber jag att till ett ytterligare stöd för mitt afslagsyrkande få erinra derom, att i vårt land för närvarande arbetar en prestlöneregeringskomité, som har under behandling alla frågor rörande presternas löneförhållanden samt deras skyldigheter uti ekonomiskt afseende. Denna komité skall också afgifva förslag angående presterskapets byggnadsskyldighet, och vid sådant förhållande vore det väl ingen skada, derest Första Kammaren uppskjuter att besluta den föreslagna förändringen och låter dermed anstå intill dess man får se hvad det blir för ett förslag, som sagda komité kan komma att frambära.

Jag yrkar fortfarande afslag på utskottets hemställan.

Herr Trygger: Jag skall blott säga några ord.

Vid nästlidne riksdag uppträdde jag i denna fråga mot den siste högt ärade talaren. Jag påpekade då något, som jag fortfarande fasthåller: att här icke alls är fråga om komministrarnes löneförhållanden, utan om en allmänt medborgerlig skyldighet och huru den skall fördelas mellan olika medborgare, bland hvilka komministrarne naturligtvis äfven intaga sin plats inom en viss klass. Att komministrarnes löneförhållanden måste förbättras, derom äro ju alla ense. Det kan ej komma i fråga något annat. Men att komministrarnes löneförhållanden skola förbättras på det sätt, att deras skyldighet att bidraga till denna offentliga börda minskas, dertill är ingen anledning. De få finna sig i att behandlas på samma sätt som öfriga medborgare inom samma klass, nemligen inkomstagarnes klass. Jag kan ej fatta annat, än att den siste talaren gjort sig skyldig till en sammanblandning af saker, som ej stå i något inbördes sammanhang. Jag kan visserligen förstå, att man kan hylla följande uppfattning: nu hafva vi verkligen en trumf på hand, den föreslagna lättuaden för fastighetsegarne i afseende å prestgårds byggnad och underhåll; denna fördel lemna vi ej ifrån oss utan att samtidigt få vår fordran uppfylld, att komministrarnes löneförhållanden förbättras. Men en sådan do-ut-des-politik kan jag för min del ej godkänna. Frågor skola stå i inre sammanhang med hvarandra, för att en sådan uppfattning, ett sådant sätt att gå tillväga skall hafva något berättigande.

För min del ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Billing: Med anledning af den siste talarens anförande skall jag be att få säga honom, att jag verkligen observerat, att diskussionen angående spelkort är afslutad, och att jag därför alldeles icke haft någon trumf i sigte vid mitt yrkande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit,

propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarade herr tal-
mannen, efter att hafva förnyat den förra propositionen, sig anse
densamma vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och
anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande
n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna
hafva utfallit sålunda:

Ja—57;

Nej—32.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de vid sammanträdet
början aflemnade kongl. propositionerna.

Upplästes ett inlemnadt läkareintyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *Gustaf
Benedicks* är under närmaste tiden af sjukdom hindrad att deltaga i
Riksdagens förhandlingar, intygar, Stockholm den 17 februari 1900,

P. J. Wising.

M. D:r. Prof.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren
åtskildes kl. 2,16 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 17 innevarande februari bordlagda betänkan- den n:is 3—5 äfvensom bankoutskottets samma dag bordlagda memorial n:is 3 och 4.

Kammaren åtskildes kl. 2,34 e. m.

In fidem
John Hammarberg.